

rivni [Strategy for the Development of Environmental Policy at the Regional Level]. *Naukovyi visnyk LNUV MBT im. S. H. Gzhytskoho*. 2013. Vol. 15. No. 2 (56). P. 273–280. **11.** Economic databases and indicators. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/index_en.htm. **12.** *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy* : stat. zb. Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016. 257 p. **13.** Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2016–2020 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.08.2016 No. 554 // Uriadovyi portal : yedynyi veb=portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249264044>. **14.** *Osoblyvosti mistsevykh biudzhetyv 2018*. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7794>.

Інформація про автора

Горін Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка (вул. Січових Стрільців, 19, м. Львів, 79000, Україна; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua).

Информация об авторе

Горин Наталия Викторовна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международных экономических отношений Львовского национального университета имени Ивана Франко (ул. Сичевых Стрельцов, 19, г. Львов, 79000, Украина; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua).

Information about the author

N. Horin – Ph.D. (Economics), Associate Professor of Department of International Economic Relations of Ivan Franko National University of Lviv (19 Sichovykh Striltsiv Str., Lviv, 79000, Ukraine; e-mail: nataliya.horin@lnu.edu.ua)

*Стаття надійшла до ред.
02.03.2018 р.*

JEL Classification: F 200; F680; I 230; I 250; I 280

УДК 351:378:330.3:341

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Вербицька А. В.

Анотація. Ефективним механізмом диверсифікації джерел фінансування українських закладів вищої освіти убагачається просування освітніх послуг на міжнародний ринок. Статтю присвячено дослідженню основних сучасних тенденцій розвитку міжнародного ринку послуг вищої освіти. Визначено механізми активізації процесів інтернаціоналізації діяльності вищих навчальних закладів (регіоналізація, кластеризація, мережування), що спрямовані на підвищення міжнародної конкурентоспроможності вищої освіти та економіки України. Обґрунтовано, що залучення іноземних студентів є механізмом підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Ключові слова: вища освіта, транснаціональна освіта, інтернаціоналізація, міжнародний ринок освітніх послуг, механізми активізації процесів інтернаціоналізації.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЫНОК ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Вербицкая А. В.

Аннотация. Эффективным механизмом диверсификации источников финансирования украинских высших учебных заведений рассматривается продвижение образовательных услуг на международный рынок. Статья посвящена исследованию основных современных тенденций развития международного рынка услуг высшего образования. Определены механизмы активизации процессов интернационализации деятельности высших учебных заведений (регионализация, кластеризация, сетизация), направленных на повышение международной конкурентоспособности высшего образования и экономики Украины. Обосновано, что привлечение иностранных студентов является механизмом повышения конкурентоспособности экономики страны.

Ключевые слова: высшее образование, транснациональное образование, интернационализация, международный рынок образовательных услуг, механизмы активизации процессов интернационализации.

WORLD EDUCATION MARKET: MODERN TRENDS AND THEIR IMPACT ON THE COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY

A. Verbytska

Abstract. An effective mechanism for diversifying the sources of funding for Ukrainian higher education institutions is the promotion of education services to the world market. The article is dedicated to the investigation of the main modern trends in the development of the world market for higher education services. The mechanisms for intensifying the processes of internationalization of higher education institutions (regionalization, clustering, networking), which are aimed at increasing the international competitiveness of higher education and economy of Ukraine, are determined. It is proved that attracting international students is a mechanism for increasing the competitiveness of the national economy.

Keywords: higher education, transnational education, internationalization, world education market, mechanisms for intensification of internationalization processes.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації у світовій економіці здійснюють вагомий вплив на сферу вищої освіти, яка сьогодні виступає одним із факторів економічного розвитку. Сучасна економіка все частіше розглядається як заснована на знаннях, що, своєю чергою, зумовлює зростання ролі освіти з точки зору високоприбуткової послуги. Виправданою та актуальною є стійка тенденція до інтернаціоналізації вищої освіти та її інтеграції в глобальний простір. Міжнародний ринок освітніх послуг характеризується зростанням конкуренції: поряд із традиційними лідерами ряд країн розвиває активну політику щодо просування власного освітнього продукту.

На сьогодні управління розвитком ринку освітніх послуг вищої школи вимагає формування партнерства по спіралі Quadruple Helix: освіта – уряд – бізнес – громадськість. Попередні дослідження зарубіжного досвіду функціонування та розвитку ринку освітніх послуг вищої освіти підтверджують роль усіх стейкхолдерів в управлінні освітньою політикою. Сучасний ринок освітніх послуг вищої школи України характеризується недостатньою системою взаємозв'язків ланцюжків «освіта – уряд – бізнес – громадськість», що не є сприятливим фактором для активного позиціонування української освітньої пропозиції на міжнародному просторі. У зв'язку з цим убачається важливим вивчення широкого кола викликів, характерних для розвитку сучасного міжнародного ринку освітніх послуг, включаючи умови та фактори зміцнення позицій України на міжнародному просторі. Конкурентоспроможність української системи вищої освіти може бути досягнута на основі її подальшої модернізації відповідно до світових тенденцій і реалізації ефективної стратегії інтернаціоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку міжнародних ринків освітніх послуг постійно перебувають у полі зору вітчизняних і зарубіжних науковців. У широкому глобалізаційному контексті ці питання знаходять відображення у працях Ф. Альтбаха, Л. Антонюк, В. Дмитрієва, І. Жарської, К. Келлера, Ф. Котлера, В. Лозового, Д. Лук'яненка, Т. Оболенської, Дж. Салмі, С. Сіденко, В. Шевчука, І. Школи, Т. Ящук та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проаналізувавши потужний науковий доробок, виявлено, що комплексних досліджень щодо сучасних трендів розвитку міжнародних ринків освітніх

послуг недостатньо. Отже, актуальним убачається обґрунтування впливу інтенсивних процесів інтернаціоналізації вищої освіти на економічний розвиток країни.

Постановка мети дослідження. Мета статті полягає у визначенні основних сучасних тенденцій розвитку міжнародного ринку послуг вищої освіти та механізмів активізації процесів інтернаціоналізації діяльності вищих навчальних закладів, що спрямовані на підвищення міжнародної конкурентоспроможності вищої освіти та економіки України.

Виклад основного матеріалу. Світова тенденція до скорочення державного фінансування вищої освіти та орієнтир на пошук додаткових джерел фінансування призводять до локальних, регіональних і міжнародних змагань за отримання фінансових ресурсів і збільшення кількості студентів.

Міжнародний сектор убачається перспективним джерелом диверсифікації джерел фінансування вищих навчальних закладів. Процеси глобалізації та інтернаціоналізації науково-освітнього простору розширюють доступ до залучення додаткових фінансів і включення вітчизняних вишів до міжнародних консорціумів співпраці, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному освітньому ринку [1, с. 89].

Пошук шляхів відокремлення зростання доходів від зростання кількості вступників дозволить уряду вивести державні університети на рівень «світового класу». Серед заходів, що цьому сприятимуть, можуть бути відмова від контролю над встановленням плати за навчання або збільшення кількості передових програм тощо. Альтернативним механізмом залучення фінансових ресурсів для досягнення статусу університету «світового рівня» може бути підвищення ефективності університетів і розширення сфер досліджень, які дозволять залучити додаткові інвестиції [2, с. 20].

Процеси трансформації системи вищої освіти, що носить академічний характер, у глобальну індустрію освітніх послуг, є загальним світовим трендом. Результатом посиленого залучення вищих навчальних закладів у систему ринкових відносин стає прагнення до збільшення прибутку. Варто звернути увагу на те, що залучення іноземних студентів не лише впливає на фінансове становище, але і на престиж, позитивний імідж і конкурентоспроможність вищого навчального закладу.

Крім фінансових мотивів, залучення іноземних студентів має також стратегічні наслідки: формування та розвиток успішної системи міжнародної освіти; просування національної політики, культури, економіки та способу життя в глобальний простір країн, вихідцями яких є іноземні студенти; це один із механізмів підвищення конкурентоспроможності економіки країни за рахунок працевлаштування найбільш талановитих випускників-іноземців [3, с. 11].

Сьогодні вища освіта сприймається як вагомий чинник економічного зростання. Світова організація торгівлі додала освіту до переліку послуг, торгівля якими регулюється положеннями Генеральної угоди про торгівлю у сфері послуг. Через те, що існує експорт освітніх послуг, відповідно і зростає міжнародна конкуренція в цій сфері [4].

Дослідниця в галузі порівняльної освітньої політики М. ван дер Венде пов'язує процеси зменшення нерівності на глобальному рівні з перебалансуванням, що сталося завдяки зміцненню позицій Китаю в світовій науково-дослідній сфері, що відображається у високій частці світових витрат на науково-дослідні розробки та високому співвідношенню вчених (за обома цими показниками Китай зараз займає друге місце в світі після США та Європи відповідно). Другий фактор, сприятливий для зменшення нерівності в світі, на думку авторки, це збільшення чисельності студентів із різних країн (більше половини цього приросту припадає на Китай та Індію). У багатьох західних країнах державна підтримка вищої освіти знижується. Отже, популярності набуває американська модель, заснована на високій частці приватного фінансування, хоча вона неодноразово піддавалася критиці в різних країнах за її несправедливість і за зниження ефективності витрачання коштів. Диференціація доходів все меншою мірою залежить від наявності вищої освіти, тому що походження і соціальні зв'язки відіграють все більшу роль, особливо в суспільствах із високоосвіченим населенням. Таким чином, хоча в середньому у світі рівень нерівності у сфері вищої освіти поступово знижується, ця тенденція навряд чи зможе зрівноважити проблему зростання нерівності в багатьох країнах. Результатом цього стає те, що сектор вищої освіти відчуває тиск з двох сторін: з одного боку, збільшується конкуренція на глобальному рівні, а з іншого – виші все частіше піддаються критиці за їх локальну діяльність. Найбільш лютої критиці піддаються університети, які женуться за високими місцями в міжнародних рейтингах, забуваючи про свою національну ідентичність [5, с. 11].

Понад десять років тому науковці прогнозували, що глобалізація призведе до економічних «перекосів», які, своєю чергою, створюють руйнівний ефект для соціальної згуртованості, а отже, глобалізація вимагає перебалансування. У зв'язку з цим університетам рекомендувалося розширити місію в напрямку інтернаціоналізації, інклюзивності, доступності освіти та схилитися до ідеї різноманіття як ключа до успіху в глобальному інформаційному суспільстві. Такі університети вважаються по-справжньому міжнародними та мультикультурними освітніми просторами [5].

Міжнародна студентська мобільність є одним із пріоритетних напрямків розвитку сучасної глобальної системи вищої освіти та розширення експорту освітніх послуг. Сьогодні у світі існує помітний дисбаланс між країнами, що направляють та приймають студентів.

За даними проекту Atlas, у 2016 році визначено вісім провідних країн-реципієнтів, які приймають більше половини світового сукупного масиву іноземних студентів: США, Великобританія, Китай, Франція, Австралія, Росія, Канада та Німеччина. Однак в останні роки на міжнародному ринку освітніх послуг розвиваються і нові напрямки, серед яких – країни Латинської Америки, Карибського басейну, Океанії та Азії [6].

Станом на 2016 рік приблизно одна п'ята частина світових потоків студентської мобільності доводиться на частку США. Освітня політика США спрямована не лише на підтримку лідируючої позиції, а й на збільшення контингенту іноземних здобувачів вищої освіти [7].

Попит на американську вищу освіту стрімко зростає серед студентів. У США на сьогодні навчається майже мільйон студентів із близько двохсот країн. За останні роки драйвером зростання іноземних студентів у США стали громадяни Китаю, що прибули здобувати ступінь магістра, що призвело до балансування кількості міжнародних здобувачів освіти за рівнями бакалавра та магістра. Стрімке зростання іноземців у США спричинено також великою кількістю стипендіальних програм, пропонує урядами країн для інтенсивного вивчення англійської мови та проходження освітніх курсів у галузі STEM. З 2017 року позиція США як лідера серед країн-реципієнтів міжнародних студентів є дискусійною. Проте освітня політика держави спрямована на мобілізацію зусиль установ та асоціацій вищої освіти з розробки спільних стратегій залучення іноземних студентів. Прикладом таких ініціатив є рекламна кампанія «#YouAreWelcomeHere» тощо [8].

За відомостями звіту Open Doors Report 2017, опублікованого Інститутом міжнародної освіти (Institute of International Education) за підтримки Державного Бюро з освіти та культури Міністерства закордонних справ США, питома вага іноземних студентів у США становить понад 20 % від усіх мобільних студентів світу. Чисельність іноземних студентів, які навчаються в американських університетах, вперше перевищила мільйон осіб станом на 2015–2016 навчальний рік, збільшившись порівняно з попереднім роком на 7 %. На рис. 1 подані топ-10 країн за походженням іноземних студентів у США у 2016/17 навчальному році. Студенти з Китаю та Індії у 2016–2017 н. р. становили половину від загальної кількості іноземних студентів у Сполучених Штатах. Частка студентів із Саудівської Аравії та Південної Кореї зменшилася на 14 % та майже 4 % відповідно порівняно з минулим роком. Топ-3 галузі, обрані міжнародними студентами у 2016–2017 н. р.: інженерія, бізнес та менеджмент, математика та комп'ютерні науки. Понад 60 % міжнародних студентів вступили на навчання до вищих навчальних закладів США у 2016–2017 н. р. за рахунок власних коштів, трохи більше 5 % здобувачів освіти скористалися грантовими програмами урядів своїх країн [9].

Чисельність, осіб

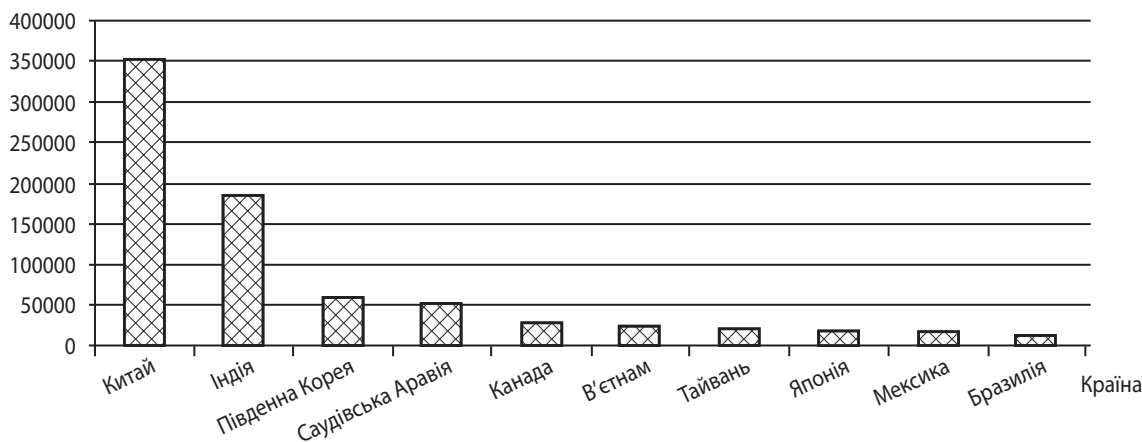

Рис. 1. Топ-10 країн за походженням іноземних студентів у США, 2016/17 н. р.

Джерело: сформовано автором на основі [9]

До бюджету США від навчання іноземних студентів і їх супутніх витрат під час навчання (витрати на проживання, оплата харчування і транспорту, купівля підручників, медичне страхування та ін.) надходить на цей час близько 36 млрд дол. (рис. 2). Міністерство торгівлі США називає вищу освіту п'ятим найважливішим експортом країни у сфері послуг [9].

В останні роки багато країн розвивають і удосконалюють свої освітні системи, в тому числі в напрямку міжнародної спрямованості та привабливості для іноземних студентів. В результаті цього частка США на міжнародному ринку в цій галузі дещо скорочується. У той же час спостерігається деяке зростання частки країн Європи, Австралії, Нової Зеландії, Канади. Конкуруючі країни залучають іноземних студентів, крім усього іншого, і більш вигідними фінансовими умовами (гранти, стипендії, кредити і надання оплачуваної ро-

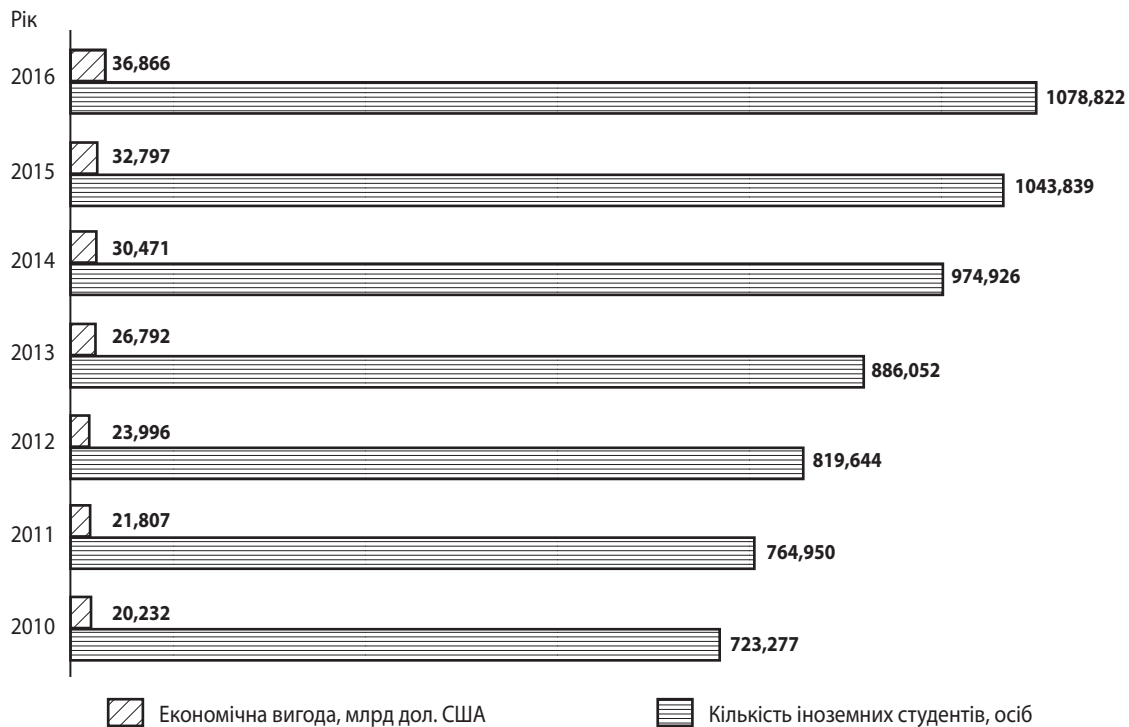

Рис. 2. Економічні вигоди від вступу іноземних студентів у США (7-річний тренд: 2010–2016 рр.)

Джерело: сформовано автором на [10]

боти), що є фактором ризику для США, де вартість навчання вище, ніж у країн-конкурентів. На відміну від інших розвинених країн, досить своєрідна ситуація існує в Європі. Тут навчається приблизно половина всіх іноземних студентів, при цьому більш ніж 50 % цих студентів є вихідцями інших європейських країн. Наприклад, на навчання в Нідерланди найбільше приїжджає студентів з Німеччини, Китаю та Бельгії, в той же час голландські студенти для навчання за кордоном обирають Великобританію та Бельгію. У цілому більше половини іноземних студентів представляють Азію та традиційно близько 25 % припадає на частку Європи [7].

З тієї частини азіатських студентів, які навчаються в Європі, більшість здобуває освіту у Великій Британії. Що стосується національного складу зарубіжного студентства в британських вишах, то, за даними The Higher Education Statistics Agency (HESA), перші п'ять місць займають вихідці з Китаю, ЄС, Азії, Північної Америки [11].

Австралія є одним із країн-лідерів на міжнародному ринку освітніх послуг і останнє десятиліття докладає великих зусиль для утвердження і розширення своїх позицій. Однією з відмінних рис освітньої політики цієї країни є «значно вищий відсоток студентів, який притягається на програми бакалаврської підготовки, а не післядипломного навчання, як у США і Великобританії» [7].

Китайський вектор у розвитку міжнародних студентських потоків набуває вагомості на міжнародному ринку. Китай у цей час є найбільшим джерелом іноземних студентів, чому сприяє і урядовий курс, цінність диплома на ринку праці Китаю, а також зростання добробуту. Велика частина китайських студентів здобуває освіту в США, Великобританії, Австралії, Канаді та Японії. Своєю чергою, Китай також активно приступив і до реалізації стратегії залучення іноземних студентів у свої виші, поставивши перед собою мету до 2020 р. залучити близько 500 тис. іноземних студентів [7].

Серед актуальних тенденцій розвитку міжнародної освіти слід виділити формування регіональних ринків освітніх послуг. Останнім часом все активніше об'єднують свої зусилля у сфері освіти та науки країни Південно-Східної Азії, в тому числі шляхом створення дослідних кластерів. Перші три кластери будуть спеціалізуватися в питаннях охорони здоров'я і медицини; координаторами цих кластерів стануть Сінгапур і Таїланд. Країнами-координаторами ще двох кластерів (сільське господарство і харчова промисловість) будуть Малайзія, Таїланд і В'єтнам; кластерів в галузі енергетики та біологічних досліджень – Філіппіни й Індонезія. На думку експертів, у довгостроковій перспективі у згаданих вище країнах очікується значне збільшення міжнародних студентів [3].

Україна поступово і стає більш привабливою для іноземних студентів, проте її позиція на міжнародному ринку вищої освіти залишається малопомітною. Кількість іноземних студентів в Україні (2011–2016 рр.) зображено на рис. 3.

Чисельність, осіб

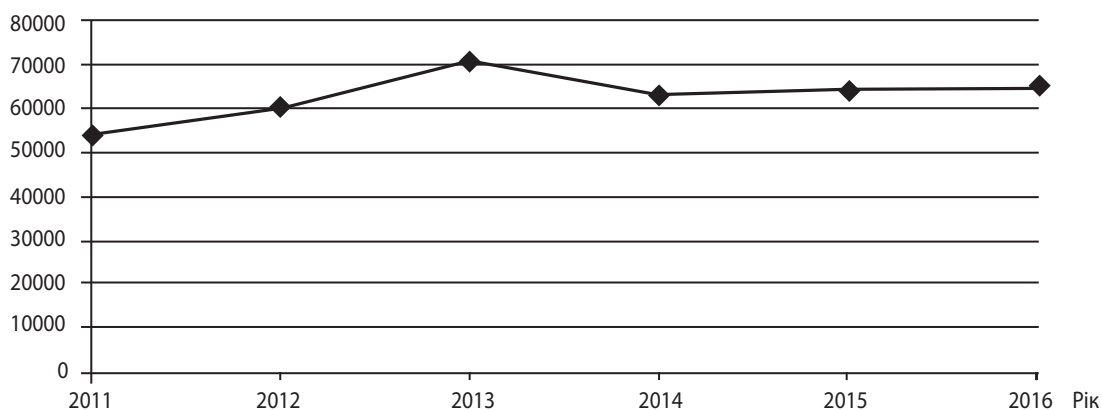

Рис. 3. Кількість іноземних студентів в Україні (2011–2016 рр.)
(за даними ДП «Український державний центр міжнародної освіти» МОНУ, 2017 р.)

Джерело: [12; 13, с. 52]

Станом на 2017 рік в Україні навчалось 64066 іноземних студентів із 147 країн світу. Переважаючими країнами походження іноземних студентів в Україні є: Азербайджан (14,5 %), Індія (12,1 %), Туркменістан (10,2 %), Марокко (7,2 %). Серед позитивних тенденцій: поступове зменшення відсоткового співвідношення кількості іноземних студентів пострадянських країн (38,7 %) порівняно з іншими країнами до (61,3 %); збільшення кількості іноземних громадян, які навчаються українською мовою; збільшення кількості англомовних освітніх програм [12].

Розвиток ринку освітніх послуг зумовлює необхідність формування маркетингових механізмів. В умовах змагальності між закладами вищої освіти відсутність ефективного маркетингу освітніх послуг призводить до ослаблення конкурентних переваг вишу на користь закладу, який активно впроваджує стратегію просування освітніх послуг на ринок [14].

Отже, українська вища освіта не може бути осторонь інтернаціоналізації. Реагуючи на глобальні виклики, університети змушені шукати можливості для міжнародного розвитку та внесення інтернаціоналізації до стратегії розвитку університету. Необхідність розвитку інтернаціоналізації мотивується різними факторами, у тому числі потребою в розширенні доступу до джерел передових знань, новими можливостями для побудови партнерських відносин і розвитку навичок міжкультурних комунікацій, а також зміцненням громадянського суспільства, підготовкою кадрів, готових до роботи в умовах глобалізації, підвищенням репутації вищого навчального закладу тощо [13, с. 170].

У цілому до основних тенденцій розвитку сучасного міжнародного ринку освітніх послуг в цей час можна віднести: визнання у світовому співтоваристві сфери вищої освіти (особливо її міжнародної складової) прибутковим бізнесом, що здійснюють вагомий внесок у розвиток економіки країни; зміна світових векторів експортно-імпортової політики в сфері освіти; зростання обсягів ринків освітніх послуг; мобільність іноземних студентів сформувалася у сферу економіки, здатної приносити значний національний дохід; активізація студентської мобільності та постійне зростання кількості іноземних студентів у розвинених країнах; розширення експорту освіти як одного з пріоритетних напрямків діяльності ряду розвинених країн; посилення конкуренції між країнами за залучення іноземних студентів, поява нових «гравців» на ринку міжнародної освіти; значне підвищення активності вищих навчальних закладів у напрямі диверсифікації фінансових джерел (особливо в умовах світової фінансової кризи); регіоналізація ринків освітніх послуг; створення освітніх кластерів і мереж; розробка нових стратегій експорту освітніх послуг: перехід від масового набору студентів до конкурсного; розвиток стратегій залучення талановитих студентів; активізація маркетингових кампаній з просування власного унікального бренду як інструмент підвищення експорту послуг вищої освіти.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. У результаті аналізу тенденцій на міжнародному ринку освітніх послуг можна зазначити, що у країнах, які займають провідні позиції у сфері міжнародної освіти, розроблені та впроваджуються національні стратегії відповідного спрямування. Урядами країн запроваджуються та фінансуються програми розвитку експорту освітніх послуг, що мають чіткі пріоритети та визначені заходи для їх досягнення, передбачені ризики та альтернативні «таргети» у випадку зміни ринкової ситуації. В основі змін, що відбуваються на глобальному ринку міжнародних студентів, лежать дві основні макротенденції: зростання попиту та посилення конкуренції. До однієї з нових тенденцій у сфері розвитку міжнародної освіти експерти відносять зрушення від масового набору студентів, що було характерно

в попередній період, до селективного набору талановитої молоді з перспективою працевлаштування. У рамках цієї тенденції кваліфіковані мігранти заповнюють потреби економіки знань і заміщують скорочений обсяг освічених кадрів демографічно старіючих країн.

З розвитком глобалізації зростає обмін між країнами в галузі освіти і науки, це сприяє розширенню і зміцненню міжнаціонального співробітництва в цій сфері, створення міжнародних стандартів якості, посилення інноваційної активності та конкурентоспроможності національних систем освіти.

В останні десятиліття академічна мобільність визнається одним з ефективних інструментів підвищення якості людського капіталу. Формування єдиного світового освітнього простору передбачає зростання мобільності студентів, співпраці викладачів і дослідників університетів різних країн, що сприяє досягненню громадянами успіхів в обраній професії, поліпшенню системи працевлаштування випускників університетів, підвищенню статусу цих країн у сфері освіти. У країнах, що лідирують на міжнародному ринку освітніх послуг, питання організації міжнародної академічної мобільності є частиною державної політики, в рамках якої розробляються національні програми підтримки мобільності, нормативно-правове забезпечення, ефективна система фінансування, створюється необхідна інфраструктура. У більшості країн проводиться спеціальний аналіз міграційних потоків студентів, розробляються системи управління ними та їх матеріально-фінансовим забезпеченням, а також спеціальні методи, заходи і дії з професійної підготовки фахівців для роботи у сфері транснаціональної освіти.

Таким чином, входження національної освітньої системи на міжнародний ринок послуг вищої освіти має стратегічне значення та здійснює безпосередній вплив на національну економіку. Міжнародний освітній ринок постійно розвивається, нарощуючи свій обсяг. Однак потоки міжнародних студентів періодично змінюють свою спрямованість, як за країнами походження, так і по країнах навчання. При цьому можна зазначити, що зміни у складі найбільш великих країн-реципієнтів відбуваються повільніше, ніж у складі країн, що поставляють іноземних студентів.

Також можна зазначити, незважаючи на певні зусилля українських вишів по залученню іноземних студентів, позиції країни на глобальному ринку освітніх послуг залишаються нижчими від очікуваних. Отже, розвиток форм транснаціональної освіти та розробка ефективних інструментів просування експорту національних освітніх послуг на міжнародний ринок є перспективами подальших розвідок.

Література: 1. Холявко Н. І. Фінансові аспекти впливу сектору вищої освіти на процеси формування інформаційної економіки. *Фінансові дослідження*. 2017. № 1 (2). С. 84–90. 2. Usher A. Funding World-Class Universities. *International Higher Education*. 2016. № 87. P. 18–20. 3. Douglass J. A. International Berkeley: Enrolling International Students Yesterday and Today, Debates on the Benefits of Multicultural Diversity, and Macro Questions on Access and Equity. *Center for Studies in Higher Education*. 2014. URL: <http://cshe.berkeley.edu>. 4. The World Trade Report 2017. World Trade Organization. 2017. URL: <http://onlinebookshop.wto.org>. 5. Van der Wende M. C. Reframing Global Engagement. *International Higher Education*. 2017. № 90. P. 10–12. 6. Global Mobility Trends. *Project Atlas*. 2016. URL: <https://p.widencdn.net/hjyfpw/Project-Atlas-2016-Global-Mobility-Trends-Infographics>. 7. International Trends in Higher Education 2016–2017. URL: http://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/trends%20in%20globalisation_WEB.pdf. 8. Bhandari R. US Student Mobility Trends in a Global Context. *International Higher Education*. № 90. P. 2–3. 9. Open Doors Report on International Education Exchange. *Institute of International Education*. 2017. URL: <https://www.iie.org/opendoors>. 10. The Economic Benefits of International Student Enrollment to the United States – A Ten-Year Trend. *NAFSA Analysis*. URL: http://www.nafsa.org/Policy_and_Advocacy/Policy_Resources/Policy_Trends_and_Data/NAFSA_International_Student_Economic_Value_Tool/. 11. Higher Education Student Data. *The Higher Education Statistics Agency (HESA)*. URL: <https://www.hesa.ac.uk>. 12. Шаповалова О. О. Іноземні студенти в Україні: статистичні дані. *Український державний центр міжнародної освіти*. 2017. 24 с. 13. Вербицька А. В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітньо-науковий простір : монографія. Чернігів : Брагинець О. В., 2017. 212 с. 14. Ящук Т. А. Особливості функціонування ринку освітніх послуг вищої школи в Україні в сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 4/1. С. 26–29.

References: 1. Kholiavko N. I. *Finansovi aspekty vplyvu sektoru vyshchoi osvity na protsesy formuvannia informatsiinoi ekonomiky* [Financial Aspects of the Influence of the Higher Education Sector on the Processes of Formation of the Information Economy]. *Finansovi doslidzhennia*. 2017. No. 1 (2). P. 84–90. 2. Usher A. Funding World-Class Universities. *International Higher Education*. 2016. No. 87. P. 18–20. 3. Douglass J. A. International Berkeley: Enrolling International Students Yesterday and Today, Debates on the Benefits of Multicultural Diversity, and Macro Questions on Access and Equity. *Center for Studies in Higher Education*. 2014. URL: <http://cshe.berkeley.edu>. 4. The World Trade Report 2017. World Trade Organization. 2017. URL: <http://onlinebookshop.wto.org>. 5. Van der Wende M. C. Reframing Global Engagement. *International Higher Education*. 2017. No. 90. P. 10–12. 6. Global Mobility Trends. *Project Atlas*. 2016. URL: <https://p.widencdn.net/hjyfpw/Project-Atlas-2016-Global-Mobility-Trends-Infographics>. 7. International Trends in Higher Education 2016–2017. URL: http://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/trends%20in%20globalisation_WEB.pdf. 8. Bhandari R. US Student Mobility Trends in a Global Context. *International Higher Education*. No. 90. P. 2–3. 9. Open Doors Report on International Education Exchange. *Institute of International Education*. 2017. URL: <https://www.iie.org/opendoors>. 10. The Economic Benefits of International Student Enrollment to the United States – A Ten-Year Trend. *NAFSA Analysis*. URL: http://www.nafsa.org/Policy_and_Advocacy/Policy_Resources/Policy_Trends_and_Data/NAFSA_International_Student_Economic_Value_Tool/.

tional_Student_Economic_Value_Tool/. 11. Higher Education Student Data. *The Higher Education Statistics Agency (HESA)*. URL: <https://www.hesa.ac.uk>. 12. Shapovalova O. O. *Inozemni studenty v Ukraini: statystychni dani* [Foreign Students in Ukraine: Statistical Data]. *Ukrainskyi derzhavnyi tsestr mizhnarodnoi osvity*. 2017. 24 p. 13. Verbytska A. V. *Intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeyskyi osvitho-naukovyj prostir* : monohrafiia [Integration of Higher Education of Ukraine into the European Educational and Scientific Space: monograph]. Chernihiv : Brahnets O. V., 2017. 212 p. 14. Yashchuk T. A. *Osoblyvosti funktsionuvannia rynku osvithnikh posluh vyshchoi shkoly v Ukraini v suchasnykh umovakh* [Features of Functioning of the Market of Educational Services of Higher Education in Ukraine in Modern Conditions]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*. 2017. No. 4/1. P. 26–29.

Інформація про автора

Вербицька Анна Вікторівна – кандидат наук з державного управління Чернігівського національного технологічного університету (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна; e-mail: annaverbytska.che@gmail.com).

Информация об авторе

Вербицкая Анна Викторовна – кандидат наук по государственному управлению Черниговского национального технологического университета (ул. Шевченка, 95, г. Чернигов, 14035, Украина; e-mail: annaverbytska.che@gmail.com).

Information about the author

A. Verbytska — Ph.D. (Public Administration), Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., Chernihiv, 14035, Ukraine; e-mail: annaverbytska.che@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
06.03.2018 р.*

JEL Classification: E 620; F 290; H 520; I 210; I 220

УДК 330.101

ВИЩА ОСВІТА ЛИТВИ: ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ

Холявко Н. І.
Росохач О. В.

Анотація. Проаналізовано процеси модернізації системи вищої освіти Литви, що дозволило виявити низку проблем, властивих, у тому числі, українській системі (фінансового, кадрового, демографічного характеру, матеріально-технічного забезпечення, якості й ефективності діяльності). Визначено основні заходи зі сприяння комерціалізації результатів наукових досліджень у Литві на національному та університетському рівнях; ідентифіковано ключові принципи реалізації вказаних заходів: системності, комплексності, послідовності й узгодженості елементів чотириланкової спіралі *Quadruple Helix* (освіта – уряд – бізнес – громадськість). Автори доходять висновку про доцільність диверсифікації джерел фінансування вищих навчальних закладів. Наголошено на пріоритетності активізації процесів комерціалізації результатів університетських наукових досліджень.

Ключові слова: система вищої освіти, вищий навчальний заклад, джерела фінансування, комерціалізація, інформаційна економіка.